

Bestemmingsplannen Overflakkee

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Gemeente Overflakkee

24 juli 2012

Definitief

9X0652

ROYAL HASKONING
Enhancing Society

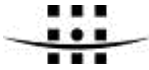

HASKONING NEDERLAND B.V.
WATER

George Hintzenweg 85
Postbus 8520
3009 AM Rotterdam
+31 10 443 36 66 Telefoon
Fax
info@rotterdam.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Documenttitel Bestemmingsplannen Overflakkee
Toetsing aan de Flora- en faunawet
Verkorte documenttitel Quickscan Ff-wet
Status Definitief
Datum 24 juli 2012
Projectnaam Bestemmingsplannen Overflakkee
Projectnummer 9X0652
Opdrachtgever Gemeente Overflakkee
Referentie 9X0652/R00001/904843/Rott

Auteur(s) W. Stempher
Collegiale toets
Datum/paraaf
Vrijgegeven door
Datum/paraaf

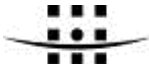
INHOUDSOPGAVE

		Blz.
1	INLEIDING	1
	1.1 Aanleiding	1
	1.2 Doelstelling	1
	1.3 Leeswijzer	1
2	JURIDISCH KADER	3
	2.1 Flora- en faunawet	3
3	WERKWIJZE	5
4	BESTEMMINGSPPLAN	7
5	BESCHRIJVING HUIDIGE SITUATIE	9
	5.1 Locatie	9
	5.1.1 Camping 1	9
	5.1.2 Camping 2	10
	5.1.3 Camping 3	11
	5.1.4 Camping 4	12
	5.2 Biotopen en groenstructuren	12
	5.2.1 Camping 1	12
	5.2.2 Camping 2	13
	5.2.3 Camping 3	14
	5.2.4 Camping 4	14
	5.3 Beschermden soorten	15
	5.3.1 Flora	15
	5.3.2 Zoogdieren	15
	5.3.3 Broedvogels	16
	5.3.4 Reptielen en amfibieën	17
	5.3.5 Vissen	17
	5.3.6 Overige soorten	17
	5.4 Samenvatting	17
6	EFFECTBESCHRIJVING EN – BEOORDELING	19
	6.1 Effectbepaling	19
	6.2 Effectbeoordeling	19
	6.2.1 Zoogdieren	19
	6.3 Broedvogels	19
	6.4 Synthese effectbeoordeling	20
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	21
	7.1 Conclusie	21
	7.2 Zorgplicht	21

BIJLAGEN

1. Nederlandse Natuurwetgeving
2. Overzicht beschermde soorten
3. Jaarrond beschermde vogelnesten

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Het vigerende bestemmingsplan "Landelijk gebied" 2001 van de gemeente Oostflakkee dient te worden geactualiseerd in het kader van de Wet ruimtelijke ordening. De herziening van het landelijk gebied behelst het opstellen van een bestemmingsplan voor het volledige buitengebied van de gemeente Oostflakkee.

Het op te stellen bestemmingsplan zal hoofdzakelijk conserverend van aard zijn, maar er zullen ook een aantal kleine ontwikkelingen in het plan opgenomen worden. Het betreft hier bijvoorbeeld nevenactiviteiten bij boerenbedrijven (verbreding in de landbouw), bedrijfsbeëindiging en het hierbij omzetten van agrarische panden naar nieuwe functies en kleinschalige ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme. De kleinschalige ontwikkelingen op het gebied van recreatie betreft de uitbreiding van twee bestaande campings en vestiging van 2 nieuwe campings.

Voor een bestemmingsplanwijziging is het noodzakelijk om de mogelijke effecten op beschermde natuur weer te geven en aan te geven of het reëel is dat de eventueel benodigde vergunningen en ontheffingen verkregen zullen worden. Voor de ontwikkellocaties is dus in ieder geval een toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk (quickscan). Deze quickscan richt zich op de kleinschalige ontwikkelingen op het gebied van recreatie (uitbreiding en nieuw vestiging van campings).

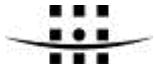
Een toetsing aan de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) voor deze ingreep is niet aan de orde. De verschillende ontwikkellocaties zijn buiten de EHS en Natura 2000-gebieden gelegen. Gezien de aard van de ontwikkeling en/of de afstand tot de beschermde gebieden, zijn eco(hydrologische) effecten op beschermde gebieden uitgesloten.

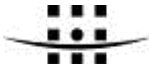
1.2 Doelstelling

Deze quickscan heeft tot doel de waarde van het plangebied voor beschermde flora en fauna in kaart te brengen en te voorzien in een eerste inschatting van mogelijke effecten van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten. Op basis hiervan wordt de ingreep getoetst aan de Flora- en faunawet en wordt eventueel aanvullend onderzoek voorgeschreven dat verdere duidelijkheid kan bieden of een ontheffing noodzakelijk is.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een beknopt overzicht gegeven van de werking van de Flora- en faunawet. De gevolgde werkwijze wordt besproken in hoofdstuk 3. Een toelichting op het bestemmingsplan wordt gegeven in hoofdstuk 4. De resultaten van de inventarisatie zijn opgenomen in hoofdstuk 5 en in hoofdstuk 6 worden de effecten beschreven en beoordeeld. De eindconclusies van deze toetsing zijn terug te vinden in hoofdstuk 7.

2 JURIDISCH KADER

Binnen de Nederlandse natuurwetgeving wordt onderscheid gemaakt in de soortenbescherming en gebiedsbescherming. Hiervoor zijn twee wetten actief, respectievelijk de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. In beide wetten zijn naast het nationaal natuurbeschermingsbeleid ook tal van internationale verdragen en richtlijnen verankerd, zoals: Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Wetlands-Conventionie, Conventie van Bonn en CITES. Daarnaast is in het Nederlandse natuurbeleid aangegeven dat de verschillende bijzondere en beschermde natuurgebieden verbonden dienen te worden, hetgeen tot uiting komt in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is planologisch verankerd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012) en op provinciaal niveau in de Verordening Ruimte (Provincie Zuid-Holland, 2010).

In dit rapport wordt enkel getoetst aan de Flora- en faunawet (zie ook § 1.1).

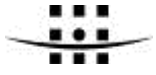
2.1 Flora- en faunawet

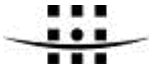
De Flora- en faunawet regelt de bescherming van planten en dieren in Nederland en is in april 2002 in werking getreden. Via de Flora- en faunawet is onder andere het soortenbeschermingsdeel van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de Nederlandse wetgeving vastgelegd.

De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling.

In 2005 is met het gewijzigde Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten het beschermingsregime versoepeld. Met deze aangepaste regelgeving is niet meer altijd een ontheffing nodig voor het uitvoeren van werkzaamheden in de openbare ruimte. Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkelingen geldt nu een vrijstellingsregeling.

In bijlage 1 is een uitgebreide beschrijving van de werking van de Flora- en faunawet opgenomen, met daarbij het stroomschema, waarmee bepaald kan worden op welke wijze getoetst wordt en of voor een project een ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk is. Daarnaast is in bijlage 2 een overzicht gegeven van de beschermde soorten van de Flora- en faunawet en in bijlage 3 een overzicht van de jaarrond beschermde vogelnesten.

3 WERKWIJZE

Het bevoegd gezag (Ministerie van EL&I, Dienst Regelingen) verlangt dat uit het natuurwaardenonderzoek duidelijk wordt welke beschermde soorten in de locaties leven, wat de functie van deze locaties is voor de soort(en), in hoeverre deze wordt aangetast door de voorgenomen werkzaamheden en welke (mitigerende) maatregelen worden uitgevoerd om de functionaliteit te behouden. Om dit allemaal na te gaan is het onderstaande stappenplan gevolgd:

Stap 1: Inventarisatie van beschermde soorten

Om een indruk te krijgen van het voorkomen van beschermde dieren en planten in de verschillende locaties zijn er bronnen geraadpleegd op het (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten. Dit betreft met name beschikbare verspreidingsinformatie op kilometerhokniveau van PGO's als Stichting RAVON, Zoogdiervereniging en van diverse websites (zie literatuurlijst in hoofdstuk 8) in de omgeving.

Om een uitspraak te kunnen doen over de aanwezigheid van beschermde soorten en de geschiktheid van de locaties als habitat voor deze soorten is een terreinbezoek gebracht aan de verschillende locaties op 15 mei 2012.

Dit terreinbezoek was gericht op het inschatten van de geschiktheid van de locaties als habitat voor beschermde soorten. Het is geen gericht onderzoek naar de aanwezigheid van beschermde soorten, omdat er voor elke soortgroep een eigen methodiek (en geschikt jaargetijde) vereist is.

De resultaten van stap 1 zijn beschreven in hoofdstuk 5.

Stap 2. Vaststelling van de effecten

Om vast te stellen of de inrichting van de locaties effect heeft op beschermde flora en fauna, is een analyse gemaakt van de geplande ingreep/activiteit in relatie tot de habitateisen van de beschermde soorten ter hoogte van de locaties. Daarbij zijn de verwachte storingsfactoren (bijvoorbeeld ruimtebeslag, vermessing of lichtverstoring) in aard, ruimte en tijd in beeld gebracht.

Stap 3. Beschrijven en beoordeling van de effecten op beschermde soorten

Op basis van de storingsfactoren en milieueffecten uit stap 2, en de verspreiding van beschermde soorten (in tijd en ruimte) in de locaties uit stap 1, kunnen de effecten van de geplande ingreep inzichtelijk worden gemaakt. Hierbij wordt aangegeven of al dan niet sprake is van overlap tussen verstoringsfactoren en gevoeligheid van aanwezige natuurwaarden hiervoor (in aard, ruimte en tijd). Vervolgens is beoordeeld of de effecten leiden tot overtreding van de flora- en faunawet.

De resultaten van stap 2 en 3 zijn beschreven in hoofdstuk 6.

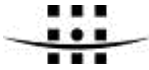
Stap 4: Conclusie en consequenties

In deze stap wordt bepaald of het waarschijnlijk is dat de inrichting van de locaties in het licht van de wet- en regelgeving ten aanzien van beschermde soorten doorgang kan vinden. Hierbij wordt rekening gehouden met de onder de Flora- en faunawet vastgestelde criteria ten aanzien van onder andere de gunstige staat van instandhouding van de soort, eventuele alternatieven en bij wet genoemde belangen.

Eventuele mitigerende maatregelen die noodzakelijk zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen worden in beeld gebracht. Indien meer duidelijkheid nodig is over de aanwezigheid van beschermde soorten (om zodoende een volledige effectinschatting te kunnen maken), kan aanvullend onderzoek worden aanbevolen.

De resultaten van stap 4 zijn beschreven in hoofdstuk 7

4 BESTEMMINGSPLAN

Het vigerende bestemmingsplan "Landelijk gebied" 2001 van de gemeente Oostflakkee dient te worden geactualiseerd in het kader van de Wet ruimtelijke ordening. De herziening van het landelijk gebied behelst het opstellen van een bestemmingsplan voor het volledige buitengebied van de gemeente Oostflakkee.

In dit bestemmingsplan worden bij recht alleen de ontwikkelingen van de campings toegestaan. Het betreft hier het toevoegen van twee nieuwe campings en het uitbreiden van de twee reeds bestaande campings.

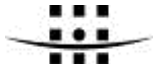
Daarnaast zijn er een aantal ontwikkelingen die in de loop van de planperiode concreter kunnen worden. Deze worden vooralsnog niet meegenomen in dit bestemmingsplan, omdat de ontwikkelingen nog niet voldoende concreet zijn. Hierbij valt te denken aan het toestaan en realiseren van meer windturbines. Op dit moment is het nog niet voldoende duidelijk wat de exacte locatie wordt. Ook de hoogte is nu nog niet bekend. Indien er windmolens gerealiseerd gaan worden, zal hier een aparte ruimtelijke procedure voor doorlopen worden.

Ook is het mogelijk om gebruik te maken van biovergisting en biobrandstof. Deze ontwikkeling wordt als zodanig mogelijk gemaakt in de planregels. Verder is er sprake van een uitbreiding van de reeds aanwezige landwinkel.

Ten aanzien van de woningen veranderd er ten opzichte van het vigerende plan dat de inhoud van de woningen groter mag worden. De woningen (niet zijnde dijkwoningen) mogen een maximale inhoud van 750 m³ krijgen.

Tot slot is er sprake van waterberging vanaf de teen van de dijk. Dit zal op meerdere plaatsen van belang kunnen worden. Er zijn op dit moment echter nog geen concrete plannen om bepaalde gebieden specifiek voor waterberging te gaan gebruiken.

In deze quickscan Flora- en faunawet is vooralsnog alleen gekeken naar de (uitbreidings)locaties van de (nieuwe) campings.

5 BESCHRIJVING HUIDIGE SITUATIE

5.1 Locatie

Het plangebied bestaat uit twee locaties waar een uitbreiding van een bestaande camping staat gepland en twee locaties waar een nieuwe camping wordt ontwikkeld. De betreffende locaties zijn gelegen in Den Bommel, Achthuizen en Ooltgensplaat, in de gemeente Oostflakkee (Provincie Zuid-Holland).

5.1.1 Camping 1

Betreft: Uitbreiding bestaande camping
Naam: De Schaapswei
Locatie: Schaapsweg 15, 3258 AW Den Bommel (zie figuur 5.1)

Figuur 5.1 Uitbreidingslocatie camping 1.

5.1.2 Camping 2

Betreft: Uitbreiding bestaande camping.
Naam: Camping Zuidzijde
Locatie: Bommelsedijk 9, 3258 LA Den Bommel (zie figuur 5.2)

Figuur 5.2 Uitbreidingslocatie camping 2. De groen omlijnde percelen maken onderdeel uit van het plan, maar hier mogen geen kampeeractiviteiten plaatsvinden. Beide percelen krijgen waarschijnlijk een groenbestemming.

5.1.3 Camping 3

Betreft: Nieuwe camping
Naam: onbekend
Locatie: Galatheseweg 2, 3256 LE Achthuizen (zie figuur 5.3)

Figuur 54.3 Locatie nieuwe (mini) camping.

5.1.4 Camping 4

Betreft: Nieuwe camping
Naam: De windgors
Locatie: Hooijdijk, Ooltgensplaat (zie figuur 5.4)

Figuur 5.4 Locatie nieuwe camping.

5.2 Biotopen en groenstructuren

5.2.1 Camping 1

De uitbreidingslocatie van camping De Schaapswei is gelegen op enkele landbouwpercelen, die in gebruik zijn geweest als grasland en/of akker (de uitbreiding was ten tijde van het terreinbezoek al gedeeltelijk uitgevoerd).

De uitbreidingslocatie bestaat hoofdzakelijk uit grasland (gazon). Het grasland wordt regelmatig gemaaid en bestaat dan ook uit een structuur- en soortenarme grasvegetatie. Langs de westzijde is vrij recentelijk een strook met opgaande beplanting aangebracht. Deze beplanting bestaat uit een rij struiken en bomen met algemeen voorkomende soorten zoals veldesdoorn, hazelaar en els.

Aan de noordzijde en centraal in het gebied is een aarden wal opgebracht. Op deze wal is een ruigtevegetatie aanwezig. Aanwezige soorten zijn algemeen voorkomend in Nederland en kenmerkend voor voedselrijke omstandigheden. Aanwezige soorten betroffen ondermeer glanshaver, gewone berenklauw, fluitenkruid en reukeloze kamille.

De noordwestzijde van de uitbreidingslocatie bestaat uit een akker, die ten tijde van het terreinbezoek nog in gebruik was. Zowel de noord- als zuidzijde van de uitbreidingslocatie grens aan een watergang. In beide gevallen behoort de watergang (en oevers) niet tot de uitbreidingslocatie.

De uitbreidingslocatie is floristisch gezien weinig interessant. Opgaande beplanting ontbreekt nagenoeg of is recentelijk aangebracht in het kader van de uitbreiding van de camping (zie figuur 5.5).

Figuur 5.5 Foto's van uitbreidingslocatie.

5.2.2 Camping 2

De uitbreidingslocatie van camping Zuidzijde is gelegen op verschillende landbouwpercelen, die in gebruik zijn akker. Onderdeel van de planvorming zijn daarnaast twee percelen aan weerszijden van de toegangsweg, die een groenbestemming gaan krijgen.

De uitbreidingslocatie bestaat in zijn geheel uit akkers. Ten tijde van het terreinbezoek waren de akkers recentelijk ingezaaid/ingeplant of lagen braak. Overige beplanting was in zijn geheel niet aanwezig. Langs de randen van de uitbreidingslocatie zijn watergangen aanwezig (het is niet duidelijk of deze tot het plangebied behoren, hier is echter wel vanuit gegaan). De watergangen zelf zijn weinig tot matig begroeid. De oevers zijn hoofdzakelijk begroeid met riet- en liesgrasvegetaties en zijn matig soortenrijk. Aanwezige oeverruigteplanten zijn algemeen voorkomend, aangetroffen soorten betreffen o.a. wilgenroosje, gewone smeerwortel, gele lis, riet en akkerdistel.

Langs de randen van het groenperceel ten noorden van de toegangsweg zijn meidoornstruwelen aanwezig met daartussen populieren aangeplant. De kruidlaag onder de meidoornstruwelen bestaat hoofdzakelijk uit brandnetels. Het perceel zelf is begroeid met een structuurrijke grasvegetatie. Aanwezige soorten zijn algemeen voorkomend in Nederland en kenmerkend voor voedselrijke omstandigheden. De vegetatie is floristisch gezien weinig interessant. Aangetroffen soorten zijn o.a. vossenstaart, glanshaver, witte dovenetel, gewone smeerwortel en fluitenkruid.

Het groenperceel ten zuiden van de toegangsweg bestaat uit een akker, overige beplanting ontbreekt hier.

De bestaande camping en het erf wordt begrensd door elzensingels en struwelen. In de struwelen zijn ondermeer zomereik, gewone es, esdoorn, hazelaar en boswilg aangetroffen.

Figuur 5.6 Foto's van perceel met groenbestemming (links) uitbreidingslocaties.

5.2.3 Camping 3

De locatie voor deze nieuwe camping is gelegen op een paardenweide die begrensd wordt door enkele elzensingels. Ook centraal in het perceel is een elzensingel aanwezig. De paardenweide bestaat uit een structuur- en soortenarme grasvegetatie en is floristische gezien weinig interessant. De elzensingels bestaan uit knotelzen, die regelmatig worden gesnoeid. Een kruidlaag onder de elzensingels ontbreekt (zie figuur 5.7).

Aan de oostzijde grenst het perceel aan een watergang, waarvan de oevers zijn begroeid met een ruigtevegetatie. Deze valt echter buiten de planbegrenzing, evenals de oude kreek die ten noorden van het perceel is gelegen.

Figuur 5.7 Foto van het perceel dat in gebruik zal worden genomen als camping.

5.2.4 Camping 4

De locatie voor deze nieuwe camping is gelegen op een akker. Ten tijde van het veldbezoek was de akker braak gelegen. De akker wordt begrensd door watergangen.

Deze watergangen zijn relatief ondiep en de grote hoeveelheden flab (draadalgen) duiden op voedselrijke omstandigheden. De oevers zijn hoofdzakelijk begroeid met riet. Overige beplanting ontbreekt hier (zie figuur 5.8).

Figuur 5.8 Foto van het perceel dat in gebruik zal worden genomen als camping. Op de rechterfoto één van de watergangen die het perceel begrenzen.

5.3 Beschermde soorten

5.3.1 Flora

De verschillende planlocaties worden gekenmerkt door voedselrijke omstandigheden en zijn hoofdzakelijk in gebruik als landbouwgrond (akker of grasland). De aanwezige vegetaties zijn daardoor floristisch gezien weinig interessant en bestaan uit algemeen voorkomende soorten in Nederland. Strikt beschermde planten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht op basis van de aanwezige biotopen.

In het plangebied komen geen beschermde plantensoorten voor.

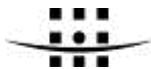
5.3.2 Zoogdieren

Vanwege de grote verschillen in ecologie (en beschermingsstatus) worden vleermuizen en overige zoogdieren hieronder afzonderlijk behandeld.

Vleermuizen

De verschillende locaties zijn gelegen in open en grootschalige landbouwgebieden met geen of nauwelijks landschapselementen (zoals laanbeplanting of bomenrijen) en zijn daardoor niet of matig geschikt als leefgebied voor vleermuizen. Met name in en nabij de bebouwingskernen, waar relatief veel opgaande beplanting (tuinen, laanbeplanting en overig stedelijk groen) aanwezig is en huizen een geschikte verblijfplaats bieden, kunnen vleermuizen worden verwacht. Dit is alleen bij locatie 2 het geval, waar diverse groenstructuren langs de Bommelsedijk zijn gelegen. Hier zouden eventueel soorten als de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger foeragerend aanwezig kunnen zijn. De overige locaties worden naar verwachting hoogstens incidenteel als foerageerlocatie door vleermuizen gebruikt.

Tijdens het terreinbezoek zijn aanwezige bomen ter hoogte van de locaties en direct omgeving onderzocht op gaten en holen die dienst kunnen doen als vaste rust- en

verblijfplaats voor vleermuizen. Dergelijke gaten of holen zijn niet aangetroffen in de bomen.

Het plangebied is niet of matig geschikt als leefgebied voor vleermuizen (tabel 3). Foeragerende en passerende individuen van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger kunnen incidenteel aanwezig zijn. Verblijfplaatsen zijn niet aanwezig.

Grondgebonden zoogdieren

De oever- en ruigtevegetaties vormen een geschikt leefgebied voor algemeen voorkomende muizen (o.a. rosse woelmuis en veldmuis) en spitsmuizen (o.a. dwergspitsmuis, huisspitsmuis en gewone bosspitsmuis). Marterachtigen als wezel en hermelijn kunnen incidenteel foeragerend worden waargenomen. Het plangebied en omgeving is tevens geschikt voor zoogdieren als egel, vos en ree.

Door het ontbreken van grotere eenheden natuur, het open en grootschalige landschap en het intensieve gebruik van agrarische percelen is het plangebied ongeschikt als leefgebied voor de overige, grondgebonden zoogdieren (tabel 2 en 3).

In het plangebied komen geen streng beschermde (overige) zoogdieren van tabel 2 en 3 voor.

5.3.3 Broedvogels

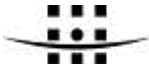
De verschillende locaties zijn door het grotendeels ontbreken van hoogopgaande beplanting en beschutting in de vorm van struweel, bosschages of bomen voor veel broedvogels niet of matig geschikt als broedlocatie.

De aanwezige bomen zijn geschikt als broedbiotoop voor algemeen voorkomende soorten als zwarte kraai, houtduif of ekster. Verder kunnen in de aanwezige struwelen en bosschages (met name locatie 2 en 3) algemene zangvogels zoals winterkoning, koolmees, pimpelmees, fitis, zanglijster en merel worden verwacht. In de meidoornstruwelen ter hoogte van locatie 2 zijn daadwerkelijk diverse nesten (ondermeer van houtduif en merel) aangetroffen. Verder is ter hoogte van locatie 1 een nestkast aanwezig, waar ten tijde van het terreinbezoek een broedpaar van de torenvalk in aanwezig was.

De oevers van de aanwezige watergangen in of grenzend aan de locaties zijn geschikt als broedlocatie voor algemene watervogels zoals de wilde eend en meerkoet. In één van de rietkragen ter hoogte van locatie 4 is de kleine karekiet waargenomen. Verder kunnen soorten als waterhoen en fuut broedend in oevers worden aangetroffen.

Soorten waarvan het nest jaarrond beschermd is, kunnen ter hoogte van de locaties voorkomen. In de omgeving zijn geschikte verblijfplaatsen (in de vorm van oude bomen, bosopstanden, gebouwen of nestkasten) aanwezig. Hier zijn ook soorten als huismus en buizerd waargenomen. Op de locaties zelf zijn geen (potentiële) vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig.

Broedvogels maken gebruik van de oevers van watergangen en aanwezige opgaande beplanting als broedlocatie. Jaarrond beschermde nesten zijn niet aanwezig.

5.3.4 Reptielen en amfibieën

Gezien de aanwezigheid van diverse watergangen in en/of nabij de locaties kunnen diverse amfibieënsoorten worden verwacht. Tijdens het terreinbezoek is ter hoogte van locatie 3 een individu van de licht beschermde bruine kikker waargenomen. Overige soorten die ter hoogte van de locaties aangetroffen kunnen worden betreffen de licht beschermde bastaardkikker, meerkikker, kleine watersalamander en gewone pad (allen tabel 1 AMvB art. 75 van de Flora- en faunawet).

Op basis van het aanwezige biotoop en verspreidingsgegevens van de RAVON worden geen streng beschermde amfibieënsoorten (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet) ter hoogte van de locaties verwacht.

Op basis van de literatuurstudie en het aangetroffen biotoop worden geen beschermde reptielensoorten in het plangebied verwacht.

Het plangebied vormt actueel en (potentieel) geschikt leefgebied voor enkele licht beschermde amfibieënsoorten (tabel 1). Streng beschermde amfibieën- of reptielensoorten worden niet verwacht.

5.3.5 Vissen

De watergangen ter hoogte van locatie 2 en 3 zijn matig geschikt voor vissen. De watergangen zijn ondiep (< 0,5 meter) en bevatten geen of nauwelijks ondergedoken watervegetatie. Tijdens het terreinbezoek zijn de aanwezige watergangen met een schepnet bemonsterd. Hierbij is alleen de tiendoornige stekelbaars aangetroffen. Op basis van het aangetroffen biotoop en verspreidingsgegevens kunnen streng beschermde soorten worden uitgesloten.

In het plangebied komen geen beschermde vissen voor.

5.3.6 Overige soorten

Zwaardere beschermde overige soorten, voornamelijk ongewervelden zoals libellen, vlinders, weekdieren, kevers etc.) worden op basis van verspreidingsinformatie en het aanwezige biotoop niet verwacht in of nabij de locaties.

In het plangebied komen geen overige beschermde soorten voor.

5.4 Samenvatting

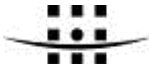
In tabel 5.1 is een overzicht gegeven van de beschermde soorten die in het plangebied worden verwacht of daadwerkelijk zijn aangetroffen. Dit overzicht is tot stand gekomen op basis van de gegevens van de literatuurstudie en de tijdens het terreinbezoek vastgestelde biotopen en aanwezige soorten.

Tabel 5.1 Overzicht verwachte en aanwezige beschermde soorten in het plangebied.

Soort	Beschermingsstatus			
	Flora- en faunawet			Habitatrichtlijn bijlage IV/bijlage 1 (AMvB);
Nederlandse naam	1	2	3	
Zoogdieren				
Veldmuis	X			-
Rosse woelmuis	X			-
Dwergspitsmuis	X			-
Gewone bosspitsmuis	X			-
Huisspitsmuis	X			-
Egel	X			-
Hermelijn	X			-
Wezel	X			-
Vos	X			-
Ree	X			-
Laatvlieger			X	X
Gewone dwergvleermuis			X	X
Ruige dwergvleermuis			X	X
Amfibieën				
Bruine kikker	X			-
Bastaardkikker	X			-
Meerkikker	X			-
Gewone pad	X			-
Kleine watersalamander	X			-

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 t/m 3 van de Flora- en faunawet en daarom niet vermeld in tabel 5.1. Alle vogels zijn in Nederland gelijk beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord zijn verboden. Jaarrond beschermde nesten zijn niet aanwezig in het plangebied en directe omgeving.

6 EFFECTBESCHRIJVING EN – BEOORDELING

6.1 Effectbepaling

Wanneer op de locaties daadwerkelijk invulling wordt gegeven aan de bestemming, zal een groot deel van de aanwezige biotopen verdwijnen. Effecten zijn onder te verdelen in tijdelijke effecten (treden alleen op tijdens de uitvoer van de werkzaamheden) en permanente effecten (treden op als gevolg van permanente veranderingen in de omgeving). Tijdens de werkzaamheden kan bijvoorbeeld verstoring van individuen en vernietiging van leefgebied optreden. De vernietiging van leefgebied kan permanent zijn. De campings op de locaties zullen echter ook gedeeltelijk ingericht worden met groenvoorzieningen (struwelen, bomenrijen en overige beplanting) en waterpartijen, waardoor ook geschikte biotopen zullen ontstaan. Hieronder wordt per soortgroep beschreven welke effecten mogelijk zijn.

6.2 Effectbeoordeling

In deze paragraaf worden de verwachte effecten op beschermde soorten beoordeeld. Hierbij wordt alleen aandacht besteed aan de soorten die voorkomen dan wel verwacht worden binnen het plangebied en omgeving (tabel 5.1) en vermeld staan in tabel 2 of 3 AMvB art. 75 van de Flora- en faunawet (inclusief broedvogels). Soorten van tabel 1 AMvB art. 75 van de Flora- en faunawet worden hier verder niet behandeld. Omdat de geplande ingreep onder ruimtelijke ontwikkeling en inrichting valt, geldt voor deze soorten, met inachtneming van voorzorgsmaatregelen, een vrijstelling van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

6.2.1 Zoogdieren

De locaties kunnen incidenteel worden gebruikt als foerageergebied (met name locatie 2) door de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger.

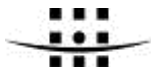
Indien er 's avonds aanlegwerkzaamheden plaatsvinden en hierbij verlichting noodzakelijk is, kan het aanwezige foerageergebied worden verstoord. Ook in de permanente situatie kan sprake zijn van een (beperkte) toename van licht. Het foerageergebied is echter van marginaal belang, daarnaast is er voldoende ongestoord groen in de omgeving voorhanden waar naar toe uitgeweken kan worden. Aanwezige soorten worden ook foeragerend aangetroffen in verlichte gebieden, naar verwachting heeft een beperkte toename van licht weinig tot geen effect. Er is dan ook geen sprake van aantasting van de functionaliteit van foerageer- of leefgebied.

Door de inrichting van de locaties zal het oppervlak aan opgaande beplanting en geschikt foerageergebied voor vleermuizen toenemen. Naar verwachting heeft de aanleg en inrichting van de campings uiteindelijk een gunstig effect.

Er zal geen negatief effect optreden op het leefgebied van aanwezige vleermuizen.

6.3 Broedvogels

Broedvogels maken gebruik van de verschillende locaties en directe omgeving. De aanleg van de campings kan leiden tot een lokale toename van licht, trilling, geluid en

menselijke activiteiten (optische verstoring). Wanneer de werkzaamheden in het broedseizoen plaatsvinden, kan hierdoor verstoring van broedvogels optreden.

Als broedseizoen wordt globaal de periode 15 maart t/m 15 augustus¹ aangehouden. Het gaat er echter om of er een broedgeval is of niet, waardoor er in feite geen standaardperiode geldt voor het broedseizoen. Wanneer kort voorafgaand aan werkzaamheden aangetoond kan worden dat geen broedvogels nabij de activiteit aanwezig zijn, kunnen negatieve effecten uitgesloten worden. Uiteraard leidt dat wel tot risico's bij de planning.

Om effecten te voorkomen dienen de werkzaamheden óf buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd om zo verstoring van broedvogels te voorkomen óf voor het broedseizoen te worden begonnen en continu te worden doorgezet waardoor de huidige broedlocaties ongeschikt zijn en vogels op zoek gaan naar andere broedplaatsen in de omgeving. In de directe omgeving van het plangebied zijn hiervoor voldoende alternatieven aanwezig. Een andere mogelijkheid is de situatie voor broedvogels ongeschikt te maken (bijvoorbeeld door verwijdering van de vegetatie) voordat zij met broedactiviteiten beginnen.

De gedeeltelijke inrichting van de locaties met groenvoorzieningen (struwelen, bomenrijen en overige beplanting) zal ten gunste zijn van aanwezige broedvogels. De toekomstige beplanting zal op termijn geschikt zijn als leefgebied en broedlocatie voor tal van (algemene) broedvogels.

Negatieve effecten op broedvogels kunnen optreden als gevolg van de werkzaamheden. Deze effecten kunnen evenwel voorkomen worden.

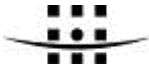
6.4 Synthese effectbeoordeling

Het voorgaande hoofdstuk is samengevat in tabel 6.1. Voor broedvogels geldt dat een ontheffing in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting niet te verkrijgen is. Effecten dienen dus voorkomen te worden (mitigatie is in dat geval niet meer aan de orde).

Tabel 6.1: Synthese effectbeoordeling

Soortgroep	Overtreding verbodsbepaling	Voorkomen van effecten mogelijk	Effecten te mitigeren?	Ontheffing nodig
Vleermuizen	Nee	n.v.t.	n.v.t.	Nee
Broedvogels	Ja	Ja	n.v.t.	Niet mogelijk

¹ Deze periode is indicatief (zie kader in hoofdstuk 7). Er moet voor aanvang van de werkzaamheden uitgesloten worden dat vogels tot broeden zijn gekomen binnen de beïnvloede zone.

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

7.1 Conclusie

In het plangebied komen diverse algemene soorten voor (tabel 1 van de Flora- en faunawet). Voor deze soorten geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling. De Algemene zorgplicht van de Flora- en faunawet is wel van kracht (zie § 7.2).

Van de zwaarder beschermde soorten is het niet uit te sluiten, dat broedvogels, en vleermuizen (tabel 3) voorkomen. Broedende vogels kunnen door de werkzaamheden worden verstoord, wat overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet oplevert. Door buiten het broedseizoen, dat grofweg loopt van half maart tot half augustus (zie kader), te werken, of door beide locaties ongeschikt te maken voor broedende vogels voorafgaand aan het broedseizoen, is te voorkomen dat broedende vogels worden verstoord. Hierdoor treedt er dan ook geen overtreding meer op als gevolg van werkzaamheden bij de (verdere) inrichting van de locaties.

Verder kunnen in het plangebied diverse zwaarder beschermde vleermuissoorten foeragerend voorkomen. Er treden echter geen effecten op vleermuizen op; er is dan ook geen kans op overtreding.

Broedseizoen

Voor een begrip als 'broedseizoen' is geen standaardperiode te hanteren. Afhankelijk van de soort en weersomstandigheden in een bepaald jaar kunnen soorten veel eerder of juist later broeden dan normaal het geval zou zijn. Dit kan zelfs per regio verschillen. Voor de wet is van belang of een broedgeval verstoord wordt, ongeachte de datum. De vaak geciteerde periode 15 maart t/m 15 augustus is dus slechts een indicatie. Voor aanvang van de werkzaamheden dient altijd op broedgevallen gecontroleerd te worden. Ook de fase van nestbouw geldt als een broedgeval.

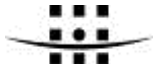
7.2 Zorgplicht

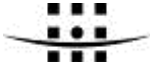
De Flora- en Faunawet erkent de intrinsieke waarde van het in het wild levende dier. Dit betekent dat voor de wet alle dieren van onvervangbare waarde zijn en dat mensen daar niet onzorgvuldig mee mogen omspringen. De zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht nemen voor in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoeneis die voor iedereen geldt. De zorgplicht geldt ook voor planten.

Wanneer onderstaande maatregelen worden nageleefd, wordt voldaan aan de zorgplicht:

- Door de aanwezige vegetatie voor de werkzaamheden te verwijderen (maaien), kunnen aanwezige dieren het plangebied tijdig verlaten;
- Aanwezige dieren (zoogdieren, amfibieën, vissen) worden kort voor de werkzaamheden verplaatst naar geschikt leefgebied in de directe omgeving, om (onnodig) doden of verwonden te voorkomen;

Maatregelen in het kader van de zorgplicht mogen door iedereen uitgevoerd worden.

8 LITERATUUR

Bink, F.A., 1992. Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Unie van Provinciale Landschappen.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (Ravon).

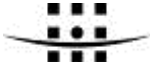
Janssen, J.A.M. & J.H.J. Schaminée, 2008. Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrictlijn. Tweede sterk herziene en uitgebreide druk. KNNV Uitgeverij.

Limpens, H.J.G.A., P. Twisk en G. Veenbaas, 2004. Met vleermuizen overweg. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, constructie en beheer van wegen praktisch invulling gegeven kan worden aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouwkunde Delft, en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem. 24 pp. DWW-2004-037.

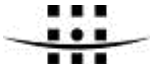
Websites (met verspreidingsinformatie van beschermde soorten):

- www.ravon.nl
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.telmee.nl
- www.waarneming.nl
- www.naturalis.nl

=O=O=O=

Bijlage 1
Flora- en faunawet

Flora- en faunawet

Beschermingscategorieën en verbodsbepalingen

Inleiding

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van planten en dieren in Nederland door middel van een aantal verbodsbepalingen (zie Tabel 1). In de wet zijn soorten opgenomen die op landelijk dan wel op Europees niveau zeldzaam en/ of bedreigd zijn of worden. De Flora- en faunawet beoogt niet het in stand houden van een statische populatiegrootte, maar wel het functioneren van de betreffende populatie. Zo kan in sommige gevallen ook met een kleiner aantal individuen de populatie duurzaam blijven voortbestaan. Dit is onder andere afhankelijk van de talrijkheid van de soort, maar ook van zijn flexibiliteit om andere gebieden te bereiken en te koloniseren.

Zorgplicht

In de eerste plaats geldt voor alle inheemse planten- en diersoorten, beschermd of niet, de zorgplicht. In de zorgplicht is opgenomen dat alle planten en dieren een intrinsieke waarde hebben en onvervangbaar zijn. De zorgplicht is een fatsoenseis en houdt in dat bij menselijk handelen voldoende zorg in acht genomen wordt om in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk te beschermen.

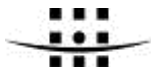
Beschermingscategorieën

Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) Artikel 75 in werking getreden, waarmee drie beschermingsregimes zijn vastgesteld. Hiertoe zijn de beschermde planten en dieren onderverdeeld in drie categorieën. Bijlage 2 geeft een compleet overzicht van de beschermde soorten verdeeld over de drie beschermingsregimes; dit zijn de zogenaamde tabellen 1, 2 en 3 van de Flora- en faunawet. In dit hoofdstuk zal meerdere malen worden verwezen naar deze tabellen.

De beschermde soorten van tabel 1 zijn soorten die in Nederland algemeen voorkomen. Voor verstoring van deze soorten bij uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig onderhoud, beheer of gebruik, of bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, waaronder de geplande werkzaamheden vallen, geldt een algemene vrijstelling en is geen ontheffing nodig. Voor deze soorten is er geen noodzaak voor inventarisaties. Soorten van tabel 2 en 3 zijn strenger beschermd. Voor deze soorten geldt een ontheffingsplicht bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Bij het afwegingskader is informatie over de verspreiding van de betreffende soort noodzakelijk.

Voor de soorten, genoemd in tabel 2 van de Flora- en faunawet, is een "lichte toets noodzakelijk". In de lichte toets moet er voor worden gezorgd dat de gunstige staat van instandhouding wordt gegarandeerd en de activiteit moet een redelijk doel dienen.

Voor soorten genoemd in tabel 3 geldt een "uitgebreide toets". Er mag hierin geen andere bevredigende oplossing zijn voor de geplande activiteit, de gunstige staat van instandhouding dient te worden gewaarborgd en er moet sprake zijn van een bij de wet genoemd belang. De gunstige staat van instandhouding van soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn dient lokaal beoordeeld te worden. Voor de overige soorten uit tabel 3 is de landelijke populatie van belang.

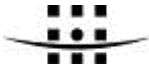
Tabel 1: Relevante verbodsbepalingen Flora- en faunawet.

Artikel 2 (zorgplicht)	<p>1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.</p> <p>2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.</p>
Artikel 8	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Artikel 9	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
Artikel 10	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
Artikel 11	Het is verboden nesten, holen of andere voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
Artikel 12	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
Artikel 13	Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort, ..., te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, ..., binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Beoordelingskader Flora- en faunawet

Het stroomschema in Figuur 1 geeft weer welke stappen er doorlopen dienen te worden om vast te stellen of er een bij het uitvoeren van de werkzaamheden verbodsbepalingen worden overtreden, waarvoor een ontheffing dient te worden aangevraagd. Indien er beschermde soorten van de tabellen 2 of 3 aanwezig zijn in het plangebied en de activiteiten een mogelijk negatief effect hebben op de gunstige staat van instandhouding, dient te worden vastgesteld of het project kan worden uitgevoerd, waarbij een overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen door het nemen van voorzorgsmaatregelen. Zo ja, dan is geen ontheffing ex art 75c nodig.

Kan er ondanks het treffen van voorzorgsmaatregelen niet worden uitgesloten dat er effecten op de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten optreden, dan geeft het stroomschema van figuur 1 de te doorlopen stappen weer. Afhankelijk van de 'zwaarte' van de te beschermen soort en de impact van het initiatief op de staat van instandhouding, aanwezigheid van een goedgekeurde gedragscode, zijn er verschillende opties mogelijk.

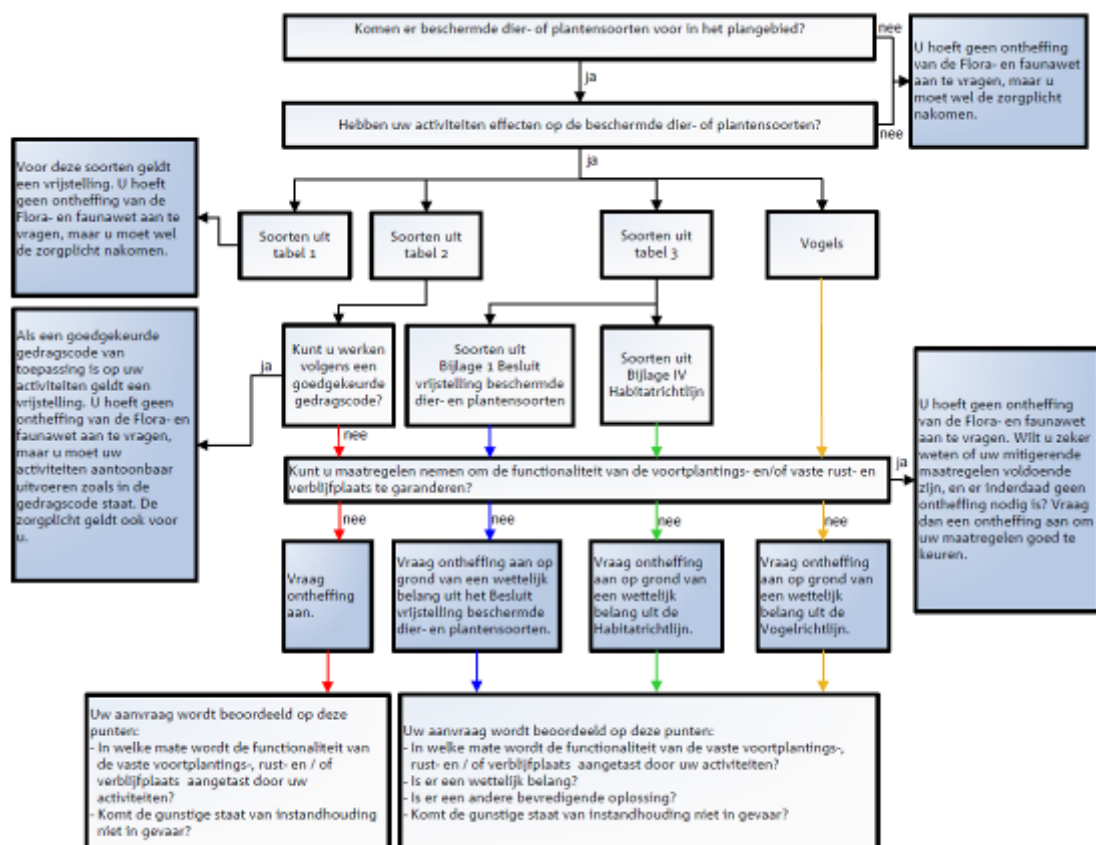

Indien de uitkomst is dat er een ontheffing nodig is, dan is een belangrijk beoordelingscriterium in hoeverre de 'functionaliteit' voor een specifiek soort intact blijft. Vogels nemen een bijzondere plaats in, in de Flora- en Faunawet, zij worden in deze paragraaf afzonderlijk behandeld.

Mitigerende maatregelen

Het is mogelijk om een overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen door, vóórdat de werkzaamheden van start gaan, voorzorgsmaatregelen te treffen. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkómen van de negatieve gevolgen van een activiteit. Dit moet gebeuren binnen het plangebied en voor de soorten die daar vòorkomen. Het dient te worden voorkomen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort wordt aangetast.

Figuur 1: Stroomschema van de stappen, die doorlopen dienen te worden om vast te stellen of er een ontheffingsplicht is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Bron: LNV, 2009.

Er zijn 10 punten die kunnen worden gebruikt ter ondersteuning van de vraag of de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de betreffende soort behouden blijft door het nemen van mitigerende maatregelen (LNV, 2009):

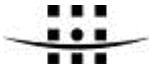
- 1) De plek of het gebied wordt met een zekere mate van bestendigheid gebruikt. Er is geen sprake van incidenteel gebruik, maar van een vaste rust- en verblijfplaats.
- 2) De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individueel dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te kunnen voortplanten of om te kunnen rusten.
- 3) Er is op geen enkel moment, ook niet tijdelijk, een achteruitgang van de ecologische functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats. De diverse functies die een gebied heeft dienen behouden te blijven.
- 4) Door mitigerende maatregelen worden negatieve effecten uitgesloten. Dit kunnen negatieve effecten zijn op zowel de kwaliteit als de kwantiteit van functies in het gebied.
- 5) Mitigerende maatregelen zijn preventief. Dit houdt dus in dat in voorkomende gevallen de mitigatie niet alleen aanwezig is, maar ook functioneert.
- 6) Mitigerende maatregelen moeten leiden tot een verbetering of behoud van de ecologische functionaliteit van het gebied (kwantitatief/kwalitatief) voor de betreffende soort.
- 7) Het positieve effect van mitigatie geeft in evenredige mate ruimte voor de negatieve effecten van de ingreep. De duurzame ecologische functionaliteit mag op geen enkel moment slechter worden.
- 8) Het succes van mitigerende maatregelen moet met een hoge mate van zekerheid vóóraf vaststaan en wordt beoordeeld aan de hand van ecologische criteria.
- 9) De staat van instandhouding en de zeldzaamheid van een diersoort zijn van belang bij het treffen van mitigerende maatregelen.
- 10) De controle op het effect van de maatregelen is een onderdeel van het ecologisch werkprotocol.

Indien er voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen dieren gevangen en verplaatst moeten worden, is dat geen overtreding van Artikel 9 (vangen) en 13 (verplaatsen). Het is namelijk niet de bedoeling om dieren aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenszone naar een vergelijkbaar habitat in de directe omgeving. Dit moet gebeuren binnen de daarvoor benodigde tijd. De soorten dienen ook in één keer te worden verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Het vangen en verplaatsen dient te gebeuren buiten de kwetsbare periode van de betreffende soort. Het vangen en verplaatsen dient te gebeuren door of onder de begeleiding van een ter zake kundige. Stressgevoelige dieren, zoals muizen, vleermuizen en vogels, worden in principe niet verplaatst; bij deze diergroepen dient ervoor te worden gezorgd dat ze uit eigen beweging het werkterrein kunnen verlaten.

Ontheffingsplicht

Er geldt een ontheffingsplicht als de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de beschermde soort uit tabel 2 en 3 niet kan worden gegarandeerd door het nemen van mitigerende maatregelen. Belangrijke vragen voor het verkrijgen van een ontheffing zijn:

- in welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- is er een wettelijk belang (niet bij soorten uit tabel 2)?
- is er een andere bevredigende oplossing (niet bij soorten uit tabel 3)?

- hebben de werkzaamheden een redelijk doel (niet bij soorten uit tabel 3)?
- komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Binnen de categorie van strikt beschermde soorten (tabel 3) is daarnaast een deel van de soorten opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Ook behoren alle vogelsoorten tot de categorie die de strengste bescherming geniet binnen de Flora- en faunawet. Om ontheffing te krijgen voor deze soortgroepen, dient het betreffende ruimtelijke ontwikkelingsproject één of meerdere van de geldige belangen te hebben die staan weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2. Vereist wettelijk belang ter verkrijging van ontheffing voor strikt beschermde soorten (tabel 3 en vogels). Een "x" betekent dat het belang geldig is voor de betreffende soortgroep.

<i>Wettelijk belang</i>	<i>AMvB Bijlage 1</i>	<i>HR Bijlage IV</i>	<i>Vogels</i>
Bescherming van flora en fauna	x	x	x
Veiligheid van het luchtverkeer	-	-	x
Volksgesondheid/Openbare veiligheid	x	x	x
Dwingende redenen van groot openbaar belang	x	x	-
Ruimtelijke inrichting/ontwikkeling	x	-	-

Vogels

De bescherming van vogels nemen binnen de Flora- en faunawet een aparte positie in. In de Flora- en faunawet is de bescherming van de meeste vogelsoorten gericht de nesten van op broedvogels. Dit houdt in dat de nesten van broedvogels gedurende het broedseizoen zijn beschermd. Het is gedurende het broedseizoen verboden om de nesten van broedvogels te verstoren en/of weg te nemen.

De vogelnesten vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van Artikel 11 van de Flora- en faunawet. Buiten het broedseizoen zijn nesten van de meeste vogelsoorten niet beschermd. Een ontheffing is niet noodzakelijk als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats vinden en ook niet als er maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat er zich vogels vestigen op de bouwplaats. De Flora- en faunawet kent echter geen standaardperiode voor het broedseizoen (zie kader).

Broedseizoen

Voor een begrip als 'broedseizoen' is geen standaardperiode te hanteren. Afhankelijk van de soort en weersomstandigheden in een bepaald jaar kunnen soorten veel eerder of juist later broeden dan normaal het geval zou zijn. Dit kan zelfs per regio verschillen. Voor de wet is van belang of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De vaak geciteerde periode 15 maart t/m 15 juli is dus slechts een indicatie. De periode januari tot begin oktober kan theoretisch door broedvogels nog gebruikt worden als een broedperiode. Voor aanvang van de werkzaamheden dient altijd op broedgevallen gecontroleerd te worden.

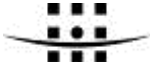

Er geldt echter voor een aantal vogelsoorten een uitzonderingspositie op het bovenstaande. Deze vogelsoorten zijn ingedeeld in een aantal categorieën en deze zijn gedurende het gehele seizoen beschermd en dan gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de flora- en faunawet:

- 1) Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld steenuil).
- 2) Nesten van koloniebroeders die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (roek, gierzwaluw en huismus).
- 3) Nesten van vogels (geen kolonievogels), die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (kerkuil, ooievaar, slechtvalk).
- 4) Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (boomvalk, buizerd, ransuil).
- 5) Nesten van vogels, die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar ervoor hebben gebroed of de directe omgeving ervan, maar dan wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd, maar vragen wel extra onderzoek, omdat ze jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dit rechtvaardigen.

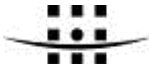
Er is in bijlage 3 een overzicht opgenomen van de soorten die vallen binnen bovenstaande beschermingscategorieën. Twee belangrijke vragen bij de beoordeling of er voor de soorten uit de bovenstaande categorieën een ontheffing noodzakelijk is zijn de volgende:

- Is er voor de soort voldoende gelegenheid om zelfstandig een natuurlijk alternatief nest te vinden?
- Is er voor de soort voldoende mogelijkheid om met succes een kunstmatig alternatief nest aan te bieden?

Bijlage 2

Overzicht beschermde soorten

Tabel 1

Zoogdieren

aardmuis (*Microtus agrestis*)
bosmuis (*Apodemus sylvaticus*)
dwergmuis (*Micromys minutus*)
bunzing (*Mustela putorius*)
dwergspitsmuis (*Sorex minutus*)
egel (*Erinaceus europeus*)
gewone bosspitsmuis (*Sorex araneus*)
haas (*Lepus europeus*)
hermelijn (*Mustela erminea*)
huisspitsmuis (*Crocidura russula*)
konijn (*Oryctolagus cuniculus*)
mol (*Talpa europea*)
ondergrondse woelmuis (*Pitymys subterraneus*)
ree (*Capreolus capreolus*)
rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*)
tweekleurige bosspitsmuis (*Sorex coronatus*)
veldmuis (*Microtus arvalis*)
vos (*Vulpes vulpes*)
wezel (*Mustela nivalis*)
woelrat (*Arvicola terrestris*)

Reptielen en amfibieën

bruine kikker (*Rana temporaria*)
gewone pad (*Bufo bufo*)
middelste groene kikker (*Rana esculenta*)
kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*)
meerkikker (*Rana ridibunda*)

Mieren

behaarde rode bosmier (*Formica rufa*)
kale rode bosmier (*Formica polyctena*)
stronkmier (*Formica truncorum*)
zwartrugbosmier (*Formica pratensis*)

Slakken

wijngaardslak (*Helix pomatia*)

Vaatplanten

aardaker (*Lathyrus tuberosus*)
akkerklokje (*Campanula rapunculooides*)
brede wespenorchis (*Epipactis helleborine*)
breed klokje (*Campanula latifolia*)
dotterbloem* (*Caltha palustris*)
gewone vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*)
grasklokje (*Campanula rotundifolia*)
grote kaardenbol (*Dipsacus fullonum*)
kleine maagdenpalm (*Vinca minor*)
knikkende vogelmelk (*Ornithogalum nutans*)
koningsvaren (*Osmunda regalis*)
slanke sleutelbloem (*Primula elatior*)
zwanebloem (*Butomus umbellatus*)

Tabel 2

Zoogdieren

damhert (*Dama dama*)
edelhert (*Cervus elaphus*)
eekhoorn (*Sciurus vulgaris*)
grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
grote bosmuis (*Apodemus flavicollis*)
steenmarter (*Martes foina*)
Wild zwijn (*Sus scrofa*)

Reptielen en amfibieën

alpenwatersalamander (*Triturus alpestris*)
levendbarende hagedis (*Lacerta vivipara*)

Dagvlinders

moerasparelmoervlinder (*Euphydryas aurinia*)
vals heideblauwtje (*Lycaeides idas*)

Vissen

bermpje (*Noemacheilus barbatulus*)
kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
meerval (*Silurus glanis*)
rivierdonderpad (*Cottus gobio*)

Kevers

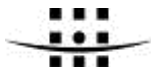
vliegend hert (*Lucanus cervus*)

Kreeftachtigen

rivierkreeft (*Astacus astacus*)

Vaatplanten

aangebrande orchis (*Orchis ustulata*)
aapjesorchis (*Orchis simia*)
beenbreek (*Narthecium ossifragum*)
bergklokje (*Campanula rhomboidalis*)
bergnachtorchis (*Platanthera chlorantha*)
bijenorchi (*Ophrys apifera*)
blaasvaren (*Cystopteris fragilis*)
blauwe zeedistel (*Eryngium maritimum*)
bleek bosvogeltje (*Cephalanthera damasonium*)
bokkenorchis (*Himantoglossum hircinum*)
brede orchis (*Dactylorhiza majalis* ssp. *majalis*)
bruinrode wespenorchis (*Epipactis atrorubens*)
daslook (*Allium ursinum*)
dennenorchis (*Goodyera repens*)
duitse gentiaan (*Gentianella germanica*)
franjegentiaan (*Gentianella ciliata*)
geelgroene wespenorchis (*Epipactis muelleri*)
gele helmblom (*Pseudofumaria lutea*)
gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*)
groene nachtorchis (*Coeloglossum viride*)
groensteel (*Asplenium viride*)
grote keverorchis (*Listera ovata*)
grote muggenorchi (*Gymnadenia conopsea*)
gulden sleutelbloem (*Primula veris*)
harlekijn (*Orchis morio*)
herfstschroeforchis (*Spiranthes spiralis*)
hondskruid (*Anacamptis pyramidalis*)
honingorchis (*Herminium monorchis*)
jeneverbes (*Juniperus communis*)

klein glaskruid (*Parietaria judaica*)
kleine keverorchis (*Listera cordata*)
kleine zonnedaauw (*Drosera intermedia*)
klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*)
kluwenklokje (*Campanula glomerata*)
koraalwortel (*Coralorrhiza trifida*)
kruisbladgentiaan (*Gentiana cruciata*)
lange ereprijs (*Veronica longifolia*)
lange zonnedaauw (*Drosera anglica*)
mannetjesorchis (*Orchis mascula*)
maretak (*Viscum album*)
moeraswespenorchis (*Epipactis palustris*)
muurbloem (*Erysimum cheiri*)
pamassia (*Parnassia palustris*)
pijlscheefkelk (*Arabis hirsuta ssp. sagittata*)
poppenorchis (*Aceras anthropophorum*)
prachtklokje (*Campanula persicifolia*)
purperorchis (*Orchis purpurea*)
rapunzelklokje (*Campanula rapunculus*)
rechte driehoeksvaren (*Gymnocarpium robertianum*)
rietorchis (*Dactylorhiza majalis ssp. praetermissa*)
ronde zonnedaauw (*Drosera rotundifolia*)
rood bosvogeltje (*Cephalanthera rubra*)
ruig klokje (*Campanula trachelium*)
schubvaren (*Ceterach officinarum*)
slanke gentiaan (*Gentianella amarella*)
soldaatje (*Orchis militaris*)
spaanse ruiter (*Cirsium dissectum*)
steenanjel (*Dianthus deltoides*)
steenbreekvaren (*Asplenium trichomanes*)
stengelloze sleutelbloem (*Primula vulgaris*)
stengelomvattend havikskruid (*Hieracium amplexicaule*)
stijf hardgras (*Catapodium rigidum*)
tongvaren (*Asplenium scolopendrium*)
valkruid (*Arnica montana*)
veenmosorchis (*Hammarbya paludosa*)
veldgentiaan (*Gentianella campestris*)
veldsalie (*Salvia pratensis*)
vleeskleurige orchis (*Dactylorhiza incarnata*)
vliegenorchis (*Ophrys insectifera*)
vogelnestje (*Neottia nidus-avis*)
voorjaarsadonis (*Adonis vernalis*)
wantsenorchis (*Orchis coriophora*)
waterdriblad (*Menyanthes trifoliata*)
weideklokje (*Campanula patula*)
welriekende nachtorchis (*Platanthera bifolia*)
wilde gagel (*Myrica gale*)
wilde herfsttijloos (*Colchicum autumnale*)
wilde kievitsbloem (*Fritillaria meleagris*)
wilde marjolein (*Origanum vulgare*)
wit bosvogeltje (*Cephalanthera longifolia*)
witte muggenorchis (*Pseudorchis albida*)
zinkviooltje (*Viola lutea calaminaria*)
zomerklokje (*Leucogonon aestivum*)
zwartsteel (*Asplenium adiantum-nigrum*)

Tabel 3

Bijlage 1 AMvB

Zoogdieren

das (*Meles meles*)
boomarter (*Martes martes*)
eikelmuis (*Eliomys quercinus*)
gewone zeehond (*Phoca vitulina*)
veldspitsmuis (*Crocidura leucodon*)
waterspitsmuis (*Neomys fodiens*)

Reptielen en amfibieën

adder (*Vipera berus*)
hazelworm (*Anguis fragilis*)
ringslang (*Natrix natrix*)
vinpootsalamander (*Triturus helveticus*)
vuursalamander (*Salamandra salamandra*)

Vissen

beekprik (*Lampetra planeri*)
bittervoorn (*Rhodeus cericeus*)
elrits (*Phoxinus phoxinus*)
gestippelde alver (*Alburnoides bipunctatus*)
grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)
rivierprik (*Lampetra fluviatilis*)

Dagvlinders

bruin dikkopje (*Erynnis tages*)
dwergblauwtje (*Cupido minimus*)
dwergdikkopje (*Thymelicus acteon*)
groot geaderd witje (*Aporia crataegi*)
grote ijsvogelvlinder (*Limenitis populi*)
heideblauwtje (*Plebejus argus*)
iepepage (*Strymonidia w-album*)
kalkgraslanddikkopje (*Spialia sertorius*)
keizersmantel (*Argynnis paphia*)
klaverblauwtje (*Cyaniris semiargus*)
purperstreepparelmoervlinder (*Brenthis ino*)
rode vuurvvlinder (*Palaeochrysophanus hippothoe*)
rouwmantel (*Nymphalis antiopa*)
tweekleurig hooibeestje (*Coenonympha arcania*)
veenbesparelmoervlinder (*Bolaria aquilonais*)
veenhooibeestje (*Coenonympha tullia*)
veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*)
woudparelmoervlinder (*Melitaea diamina*)
zilervlek (*Clossiana euphrosyne*)

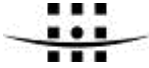
Vaatplanten

groot zeegras (*Zostera marina*)

Bijlage IV HR

Zoogdieren

baardvleermuis (*Myotis mystacinus*)
bechstein's vleermuis (*Myotis bechsteinii*)
bever (*Castor fiber*)
bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*)
brandt's vleermuis (*Myotis brandtii*)
bruinvis (*Phocoena phocoena*)

euraziatische lynx (*Lynx lynx*)
franjestaart (*Myotis nattereri*)
gewone dolfin (*Delphinus delphis*)
gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*)
grijze grootoorvleermuis (*Plecotus austriacus*)
grote hoefijzerneus (*Rhinolophus ferrumequinum*)
hamster (*Cricetus cricetus*)
hazelmuis (*Muscardinus avellanarius*)
ingekorven vleermuis (*Myotis emarginatus*)
kleine dwergvleermuis (*Pipistrellus pygmaeus*)
kleine hoefijzerneus (*Rhinolophus hipposideros*)
laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)
meervleermuis (*Myotis dasycneme*)
mopsvleermuis (*Barbastella barbastellus*)
nathusius' dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*)
noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*)
otter (*Lutra lutra*)
rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)
tuimelaar (*Tursiops truncatus*)
tweekleurige vleermuis (*Vespertilio murinus*)
vale vleermuis (*Myotis myotis*)
watervleermuis (*Myotis daubentonii*)
wilde kat (*Felis silvestris*)
witflankdolfijn (*Lagenorhynchus acutus*)
witsnuitdolfijn (*Lagenorhynchus albirostris*)

Reptielen en amfibieën

boomkikker (*Hyla arborea*)
geelbuikvuurpad (*Bombina variegata*)
gladde slang (*Coronella austriacus*)
heikikker (*Rana arvalis*)
kamsalamander (*Triturus cristatus*)
knoflookpad (*Pelobates fuscus*)
muurhagedis (*Podarcis muralis*)
poelkikker (*Rana lessonae*)
rugstreppad (*Bufo calamita*)
vroedmeesterpad (*Alytes obstetricans*)
zandhagedis (*Lacerta agilis*)

Dagvlinders

donker pimpernelblauwtje (*Maculinea nausithous*)
grote vuurvlinder (*Lycaena dispar*)
pimpernelblauwtje (*Maculinea teleius*)
tijmblauwtje (*Maculinea arion*)
zilverstrephooibeestje (*Coenonympha hero*)

Libellen

bronslibel (*Oxygastra curtisii*)
gaffellibel (*Ophiogomphus cecilia*)
gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
groene glazenmaker (*Aeshna viridis*)
noordse winterjuffer (*Sympetma paedisca*)
oostelijke witsnuitlibel (*Leucorrhinia albifrons*)
rivierrombout (*Stylurus flavipes*)
sierlijke witsnuitlibel (*Leucorrhinia caudalis*)

Vissen

houting (*Conegonus oxyrrhynchus*)
steur (*Acipenser sturio*)

Vaatplanten

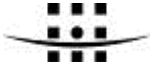
drijvende waterweegbree (*Luronium natans*)
groenknolorchis (*Liparis loeselii*)
kruidend moerasscherm (*Apium repens*)
zomerschroeforchis (*Spiranthes aestivalis*)

Kevers

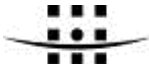
brede geelrandwaterroofkever (*Dytiscus latissimus*)
gestreepte waterroofkever (*Graphoderus bilineatus*)
heldenbok (*Cerambyx cerdo*)
juchtleerkever (*Osmoderma eremita*)

Tweekleppigen

bataafse stroommossel (*Unio crassus*)

Bijlage 3
Overzicht jaarrond beschermde vogelnesten

Soort	Koloniebroeder	In bebouwde omgeving aanwezig?	Aanwezig in (beschermde) natuurgebieden?	Categorie vast nest
Steenuil	Nee	Ja	Nee	1
Gierzwaluw	Ja	Ja	Nee	2
Roek	Ja	Ja	Nee	2
Huismus	Ja	Ja	Nee	2
Grote gele kwikstaart	Nee	Nee	Ja	3
Kerkuil	Nee	Ja	Nee	3
Oehoe	Nee	Nee	Ja	3
Ooievaar	Nee	Ja	Nee	3
Slechtvalk	Nee	Ja	Ja	3
Boomvalk	Nee	Nee	Ja	4
Buizerd	Nee	Nee	Ja	4
Havik	Nee	Nee	Ja	4
Ransuil	Nee	Nee	Ja	4
Sperwer	Nee	Nee	Ja	4
Wespendief	Nee	Nee	Ja	4
Zwarte wouw	Nee	Nee	Ja	4
Blauwe reiger	Ja	Ja	Ja	5
Boerenzwaluw	Nee	Ja	Nee	5
Bonte vliegenvanger	Nee	Ja	Ja	5
Boomklever	Nee	Ja	Ja	5
Boomkruiper	Nee	Ja	Ja	5
Bosuil	Nee	Nee	Ja	5
Brilduiker	Nee	Nee	Ja	5
Draaihals	Nee	Nee	Ja	5
Eidereend	Nee	Nee	Ja	5
Ekster	Nee	Ja	Nee	5
Gekraagde roodstaart	Nee	Ja	Ja	5
Glanskop	Nee	Ja	Ja	5
Grauwe vliegenvanger	Nee	Ja	Ja	5
Groene specht	Nee	Nee	Ja	5
Grote bonte specht	Nee	Nee	Ja	5
Hop	Nee	Nee	Ja	5
Huiszwaluw	Nee	Ja	Nee	5
IJsvogel	Nee	Nee	Ja	5
Kleine bonte specht	Nee	Nee	Ja	5
Kleine vliegenvanger	Nee	Ja	Ja	5
Koolmees	Nee	Ja	Ja	5
Kortsnavelboomkruiper	Nee	Ja	Ja	5
Oeverzwaluw	Nee	Ja	Ja	5
Pimpelmees	Nee	Ja	Ja	5
Raaf	Nee	Nee	Ja	5
Ruigpootuil	Nee	Nee	Ja	5
Spreeuw	Nee	Ja	Ja	5

Soort	Koloniebroeder	In bebouwde omgeving aanwezig?	Aanwezig in (beschermde) natuurgebieden?	Categorie vast nest
Tapuit	Nee	Nee	Ja	5
Torenvalk	Nee	Ja	Ja	5
Zeearend	Nee	Nee	Ja	5
Zwarte kraai	Nee	Ja	Ja	5
Zwarte mees	Nee	Ja	Ja	5
Zwarte roodstaart	Nee	Ja	Ja	5
Zwarte specht	Nee	Nee	Ja	5